

מבוא לרבייה

מגמת ביולוגיה ישת"ח
איתן שמשוביץ

נושאים במצגת

• מהי רבייה?

• דגמי רבייה:

– רבייה א-מינית

– רבייה מינית

רבייה

- רבייה היא העברת המידע התורשתי ויצירת צאצאים
- היא אחד המאפיינים של היצור החי על פני הדומם, אך היא לא פעילות חיונית לפרט, אלא להמשכיות המין
- מין:

– שלב במיון היצורים – שני פרטים ייחשבו מאותו המין אם הם יכולים להתרבות ביניהם ולהעמיד צאצאים פוריים (ועוד הגדרות אנטומיות ופיזיולוגיות)

– מגדר / זוויג – אבחנה בין זכר לנקבה

– פעילות הרבייה – יחסי מין

– כופר / אפיקורס

רבייה אל זוויגית (א-מינית)

- הבסיס לרבייה זו הוא תהליך המיטוזה
- בתהליך זה מתא אם אחד נוצרים שני תאים זהים לחלוטין

– התא גדל והכרומוזומים מוכפלים לשתי כרומטידות זהות (אחיות)

– הפרדות הכרומטידות

– חלוקת התא

- ביצורים חד תאיים המשמעות היא רבייה
-

שלבי מחזור התא הסומטי

• מצב התחלתי:

– גודל – רגיל

– כמות חומר תורשתי – $2n$ כרומוזומים

• שלב גדילה 1 (G_1):

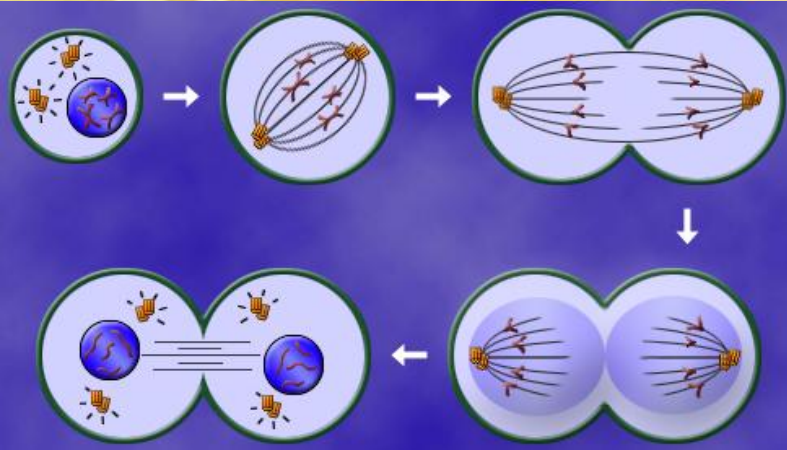
– עלייה בנפח

– חילוף חומרים מהיר

– יצירת מולקולות רבות – חלבונים, ...RNA

– כמות חומר תורשתי – $2n$

שלבי מחזור התא (המשך)

• שלב הסינתזה (S):

– הכפלת ה-DNA

– כמות חומר תורשתי – $4n$

• שלב גדילה 2 (G_2):

– גדילה וייצור נוסף של מולקולות שונות

– כמות חומר תורשתי – $4n$

• שלב החלוקה המיטוזה (M):

– חלוקת הגרעין

– חלוקת האברונים השונים, הציטופלזמה והקרומ

– כמות חומר תורשתי – $2n$ בכל אחד מהתאים

הכפלת ה-DNA בשלה ה-S

- בכל כרומוזום – מולקולת סליל כפול אחת

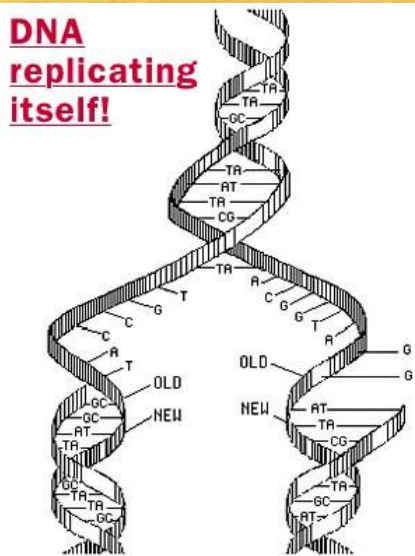
- פרימת הסליל הכפול – 2 גדילים אחדים לא זה משלימים

- השלמת כל גדיל בבסיסים מתאימים

- תוצאה:

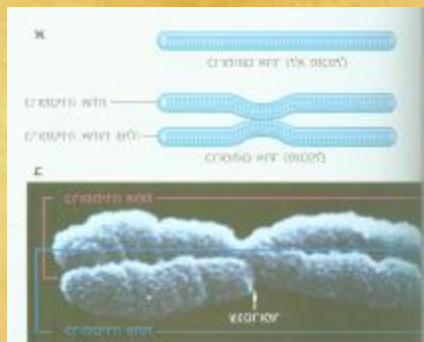
- 2 כרומוזומים

- בכל כרומוזום – סליל כפול שחציו מהסליל הישן וחציו חדש

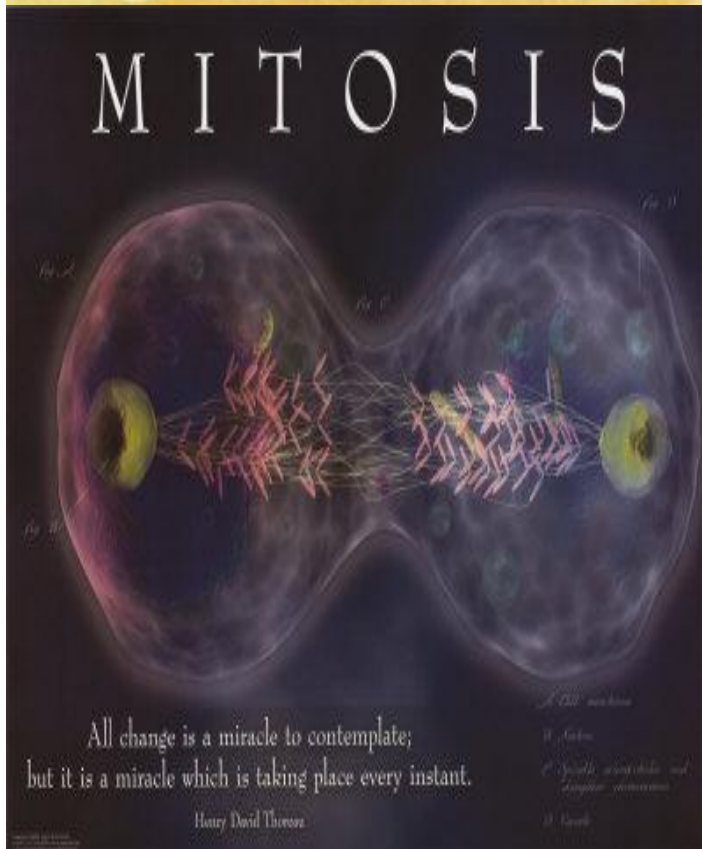
לפני החלוקה – קצת מושגים

- כרומוזום – אריזה של כל רצף הדנ"א
- כרומוזומים הומולוגים – זוג כרומוזומים המקודד לאותן תכונות (דוגמא: צבע עיניים, סוג דם), אחד מהאב ואחד מהאם – אינם זהים (דוגמא: אחד מקודד לצבע עיניים ירוק וסוג דם A ואחד לצבע כחול וסוג דם B) יש ליצורים דיפלואידים.
- כרומטידה – לאחר הכפלת הדנ"א נוצרות 2 כרומטידות אחיות (זהות)

המיטוזה

– הפרדה והתחלקות:

- הכרומוטידות האחיות נפרדות
- נעות על גבי הסיבים לכוון הקטבים
- ומעכשיו הן = כרומוזומים

– סוף חלוקה:

- פריסה חזרה של הכרומוזומים
- התארגנות של קרום מסביבם
- חלוקת קרום התא והציטופלזמה

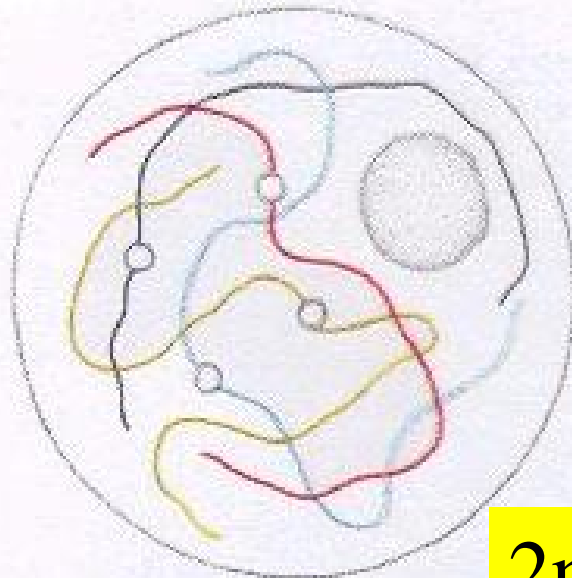
תהליך המיטוזה (מתרחש ביצירת תאים סומטיים)

DNA = n מספר עותקי ה DNA

כרומוזומים
הומולוגים

1

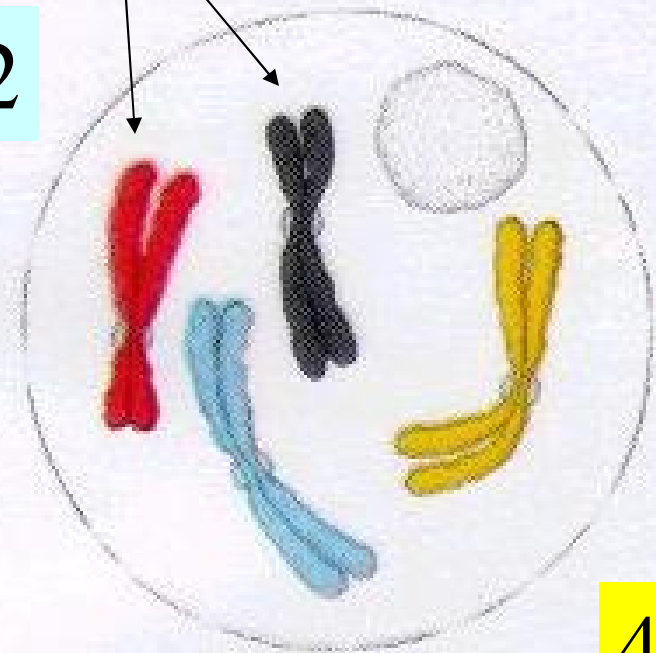
Mitosis

Early prophase

2n

2

Prophase

4n

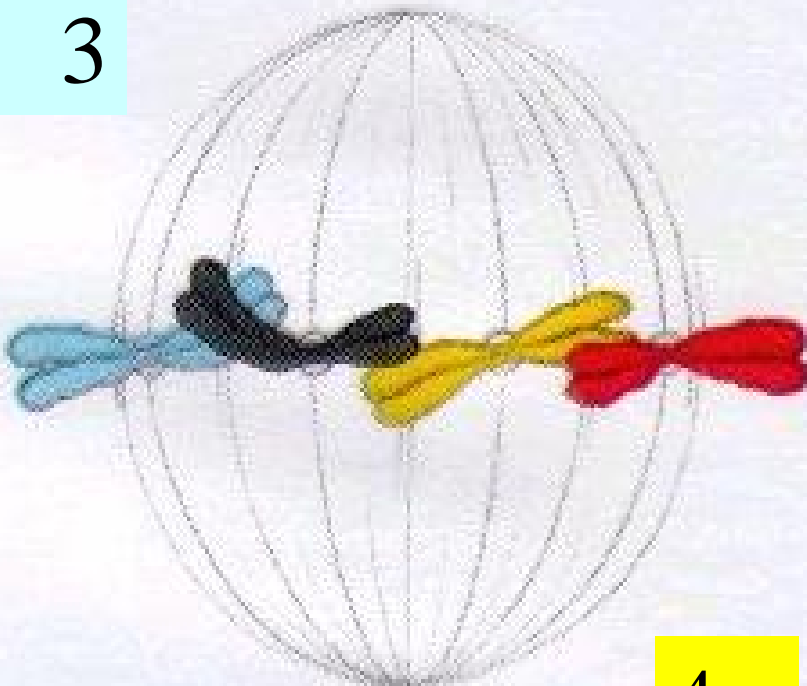

תהליך המיטוזה

$n =$ מספר עותקי ה DNA

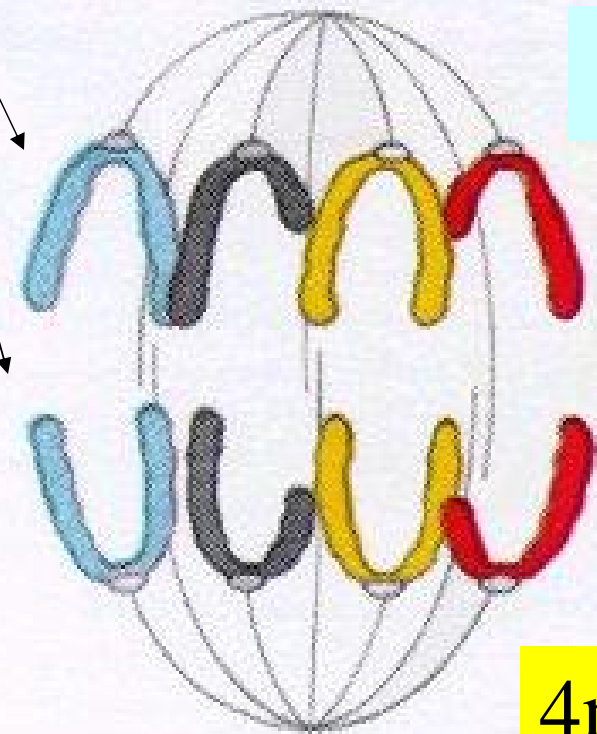
כרומטידות
אחיות

3

Metaphase

4

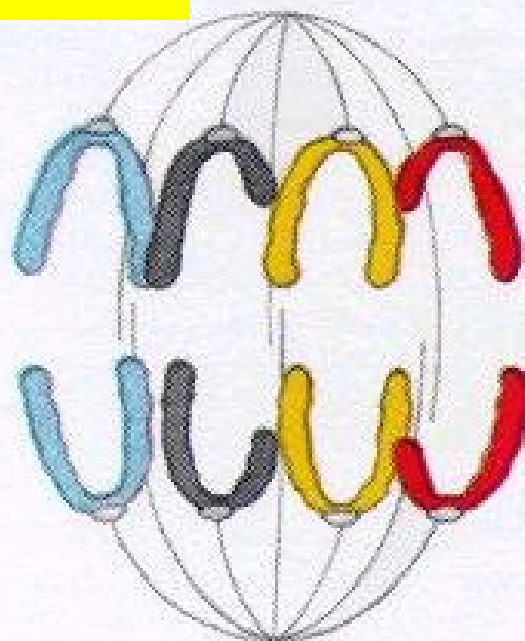

Anaphase

DNA מספר עותקי ה DNA = N

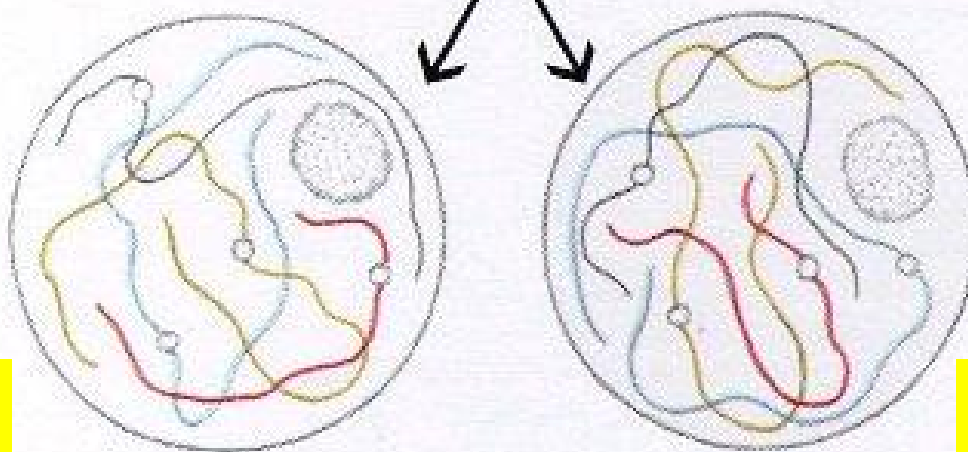
תהליך המיטוזה
(המשך)

4

Anaphase

5

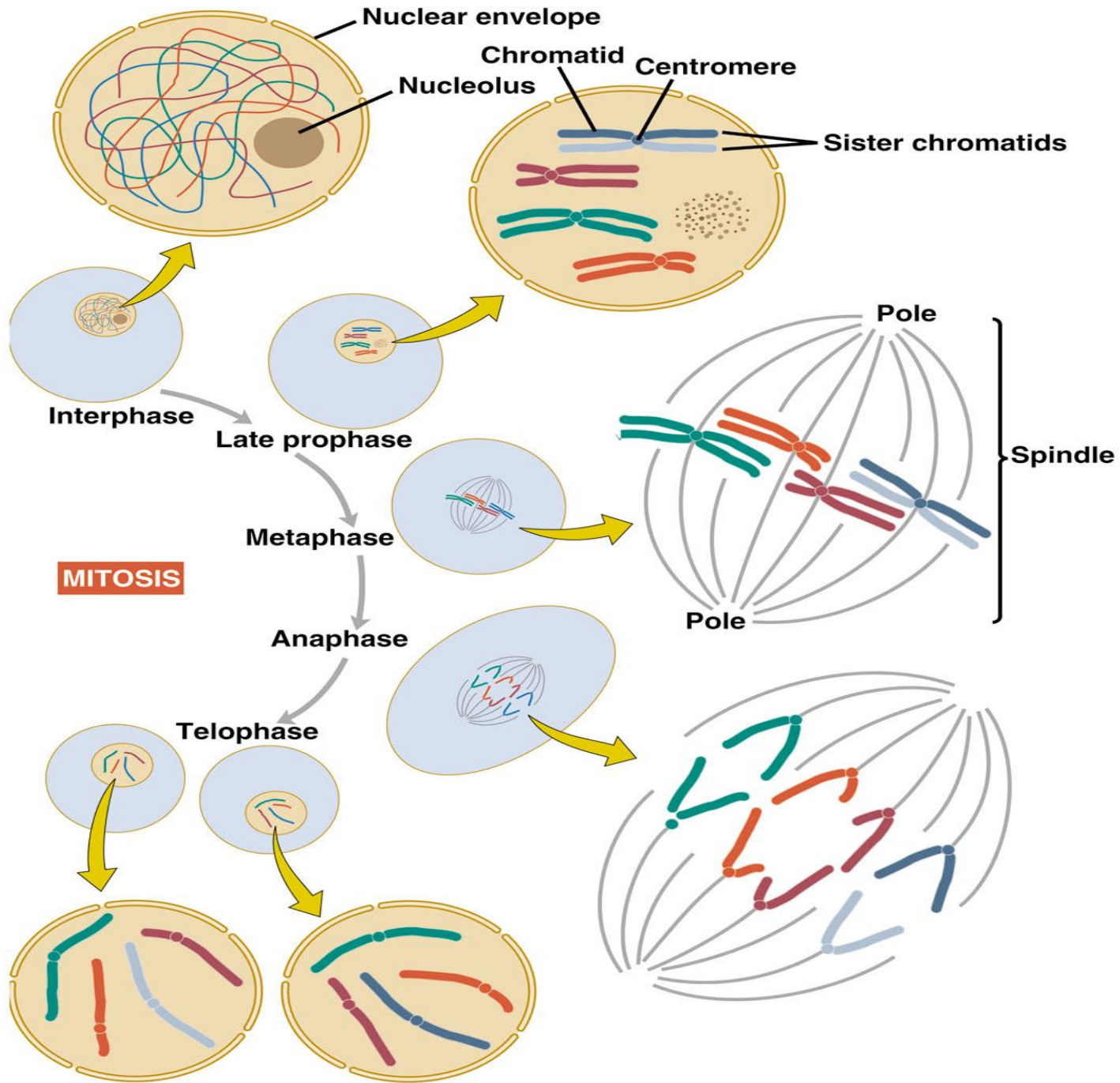

2n

2n

Late telophase

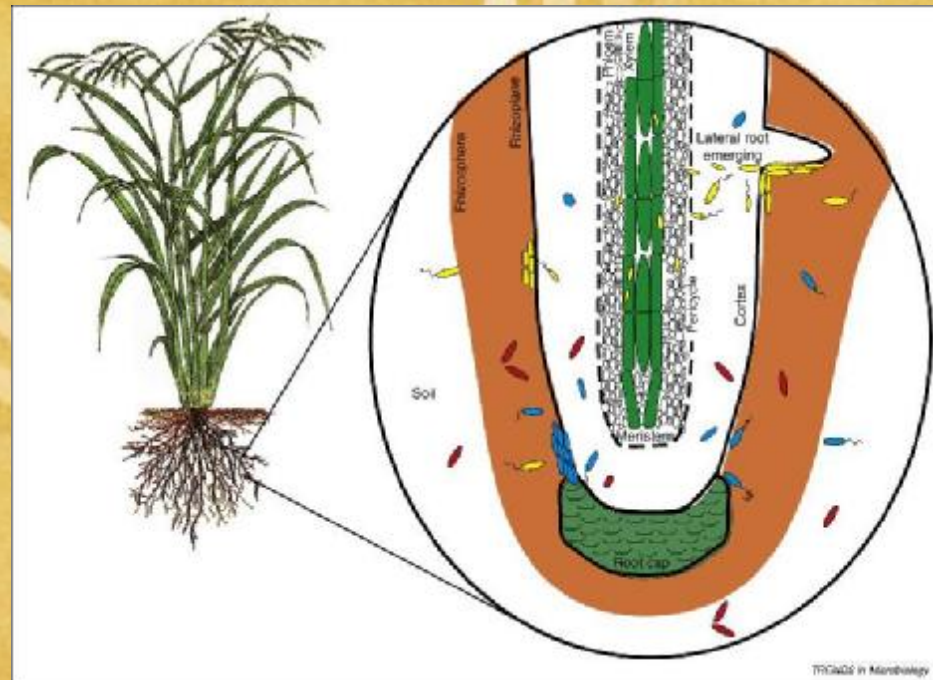

צורות לרבייה א- מינית

• הנצה:

– הפרטים החדשים גדלים על גבי האם

– אופייני לשמרים

צורות לרבייה א- מינית

- ביצורים רב תאיים הרבייה הא- מינית היא בעיקר בצמחים
  - לרוב היא מתקיימת לצד רבייה מינית
  - רבייה וגטטיבית – איברים של צמח האם מהווים מקור לצמח חדש
    - שלוחות – גבעולים אופקיים
    - ניצנים – פרטים חדשים מפקעות
    - עלים
    - ייחורים – ניתוק חלק מצמח על מנת שיתפתח לצמח חדש
    - תרביות תאים – גידול תאים במעבדה
    - שיבוט – העברת גרעין מתא סומטי לביצית ללא גרעין
-

מהם צורות הרבייה הקיימות בטבע

מדוע קיימת בטבע רבייה מינית?

**מה היתרונות של רבייה מינית בהשוואה
לרבייה אל-מינית?**

כיצד נוצרים תאי מין? (תהליך המיוזה)

רבייה מינית

- תהליכים ברבייה המינית:
- יצירת תאי רבייה מבוסס על תהליך המיוזה
- התלכדות תאי המין ליצירת תא שממנו יתפתח העובר

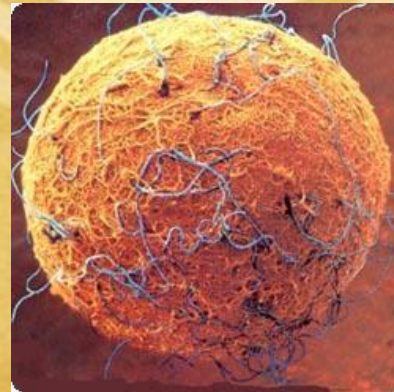
מושגי רביה כלליים

• גמטות* בבעלי חיים:

- זכר – זרע (כושר תנועה, קטנים, הרוב מידע גנטי)
  - נקבה – ביצית (נייח, גדול, מידע גנטי, אברונים וציטופלזמה)
- התלכדות לתא מופרה**
– זיגוטה
ממנו מתפתח העובר

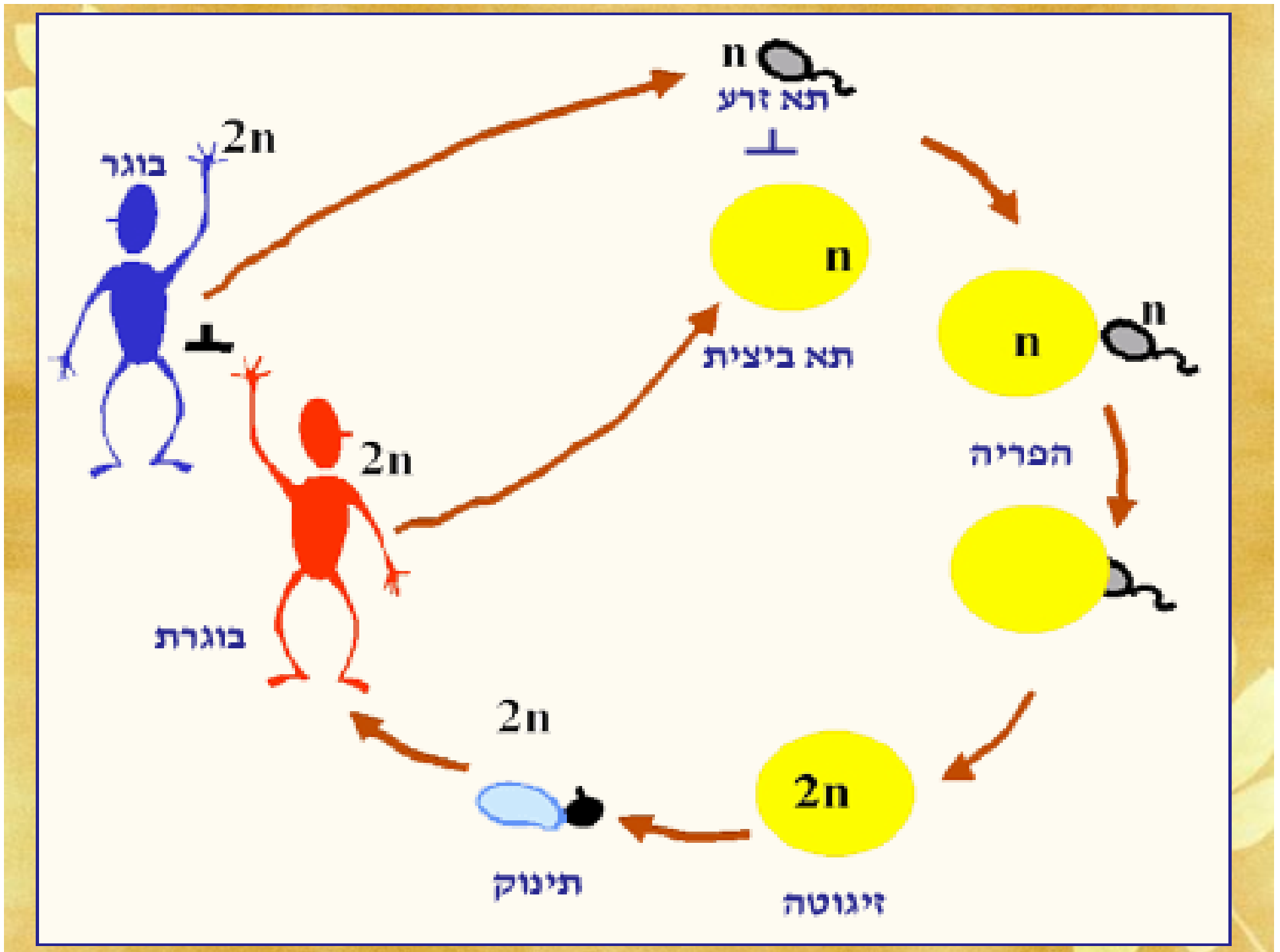
• גמטות בצמחים:

- זכר – אבקן
  - נקבה – ביצית
- התלכדות לתא מופרה**
– זיגוטה
ממנו מתפתח העובר
הנמצא בתוך מבנה
הנקרא זרע

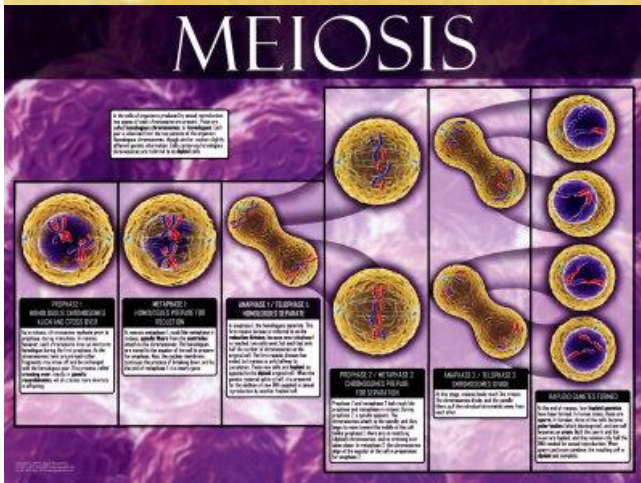

*הרמפרודיט – פרט המסוגל לייצר שני מיני גמטות

תהליך המיוזה

• שלב 1 – הכפלת הדנ"א

– כמות $4n$

– זהות - קיימת

• שלב 2 – שחלוף

– העברת קטעי גנים בין כרומוזומים הומולוגים

– כמות $4n$

– שונות - קיימת

תהליך המיוזה (המשך)

• שלב 3 – חלוקת הפחתה ראשונה

– הפרדות כרומוזומים הומולוגים (אקראי)

– כמות – $2n$ בכל תא (2X)

– שונות – גדלה

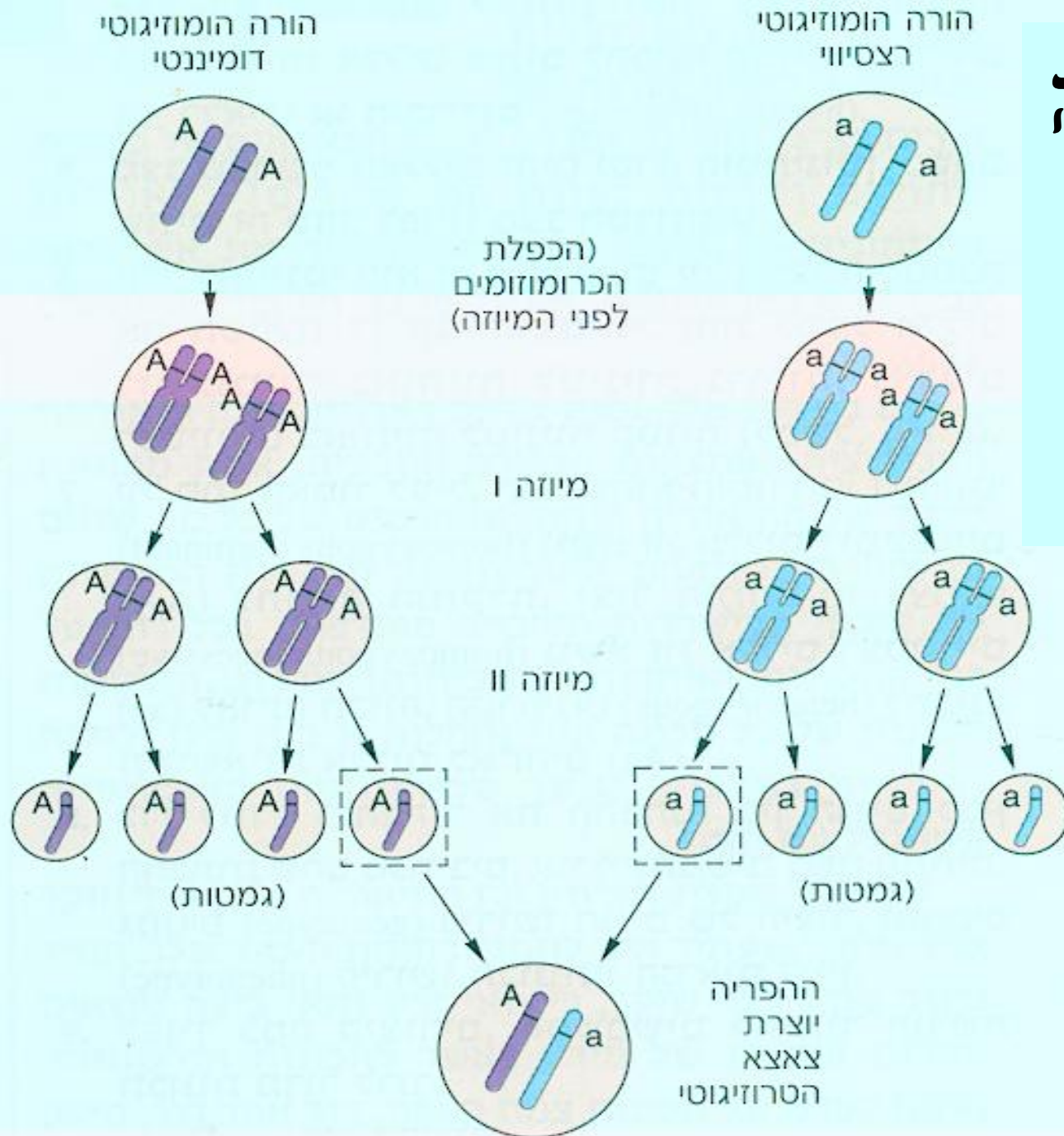
• שלב 4 – חלוקת הפחתה שניה

– הפרדות כרומטידות

– כמות – n בכל תא (4X)

– שונות – גדלה

תהליך המיוזה (מתרחש ביצירת תאי המין)

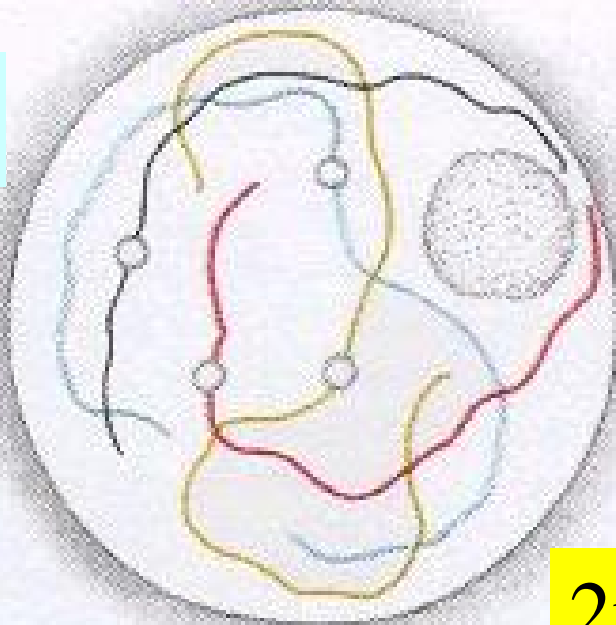

תהליך המיוזה (מתרחש ביצירת תאי המין)

$n =$ מספר עותקי ה DNA

Meiosis

1

$2n$

Early prophase I

2

$4n$

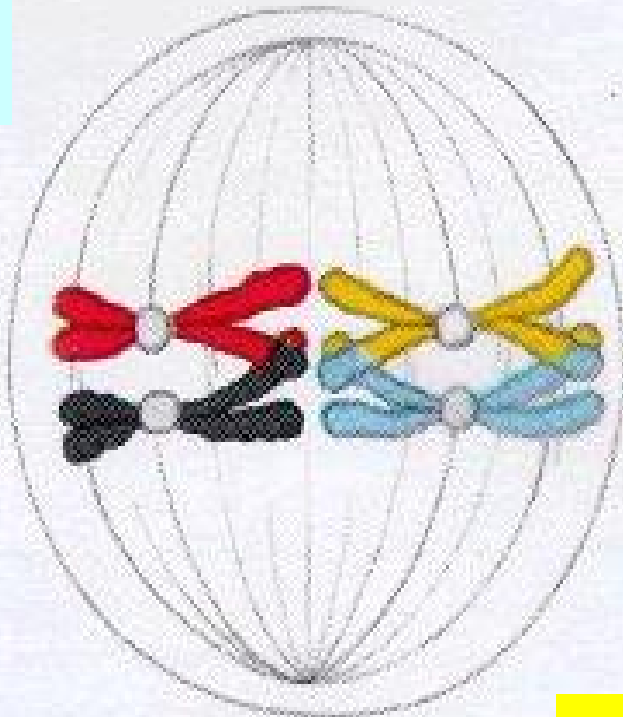
Prophase I

הצמדות כרומוסידות
הומולוגיות

תהליך המיוזה (המשך)

$n =$ מספר עותקי ה DNA

3

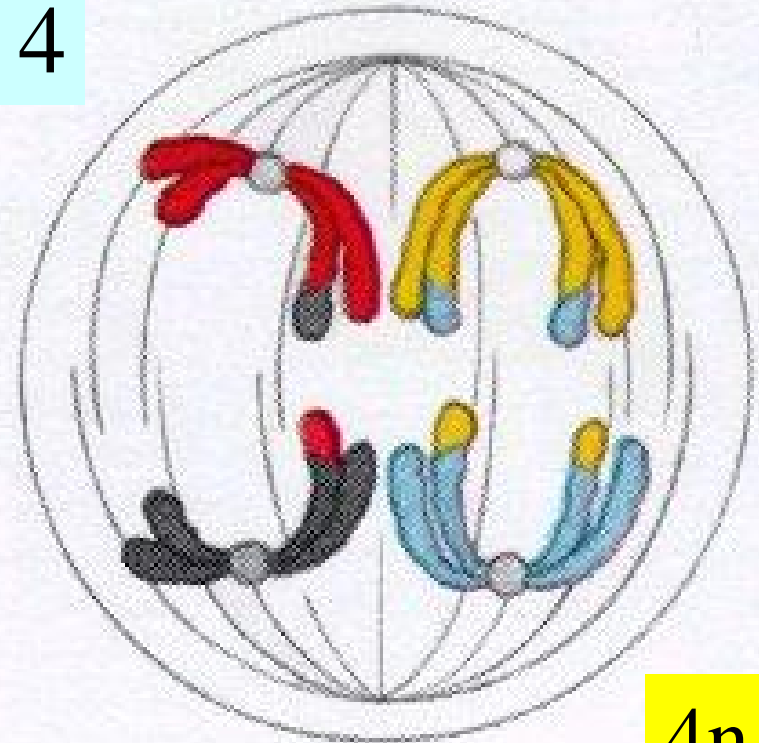

Metaphase I

$4n$

שלב השחלוף בין
כרומטידות הומוגניות

4

Anaphase I

$4n$

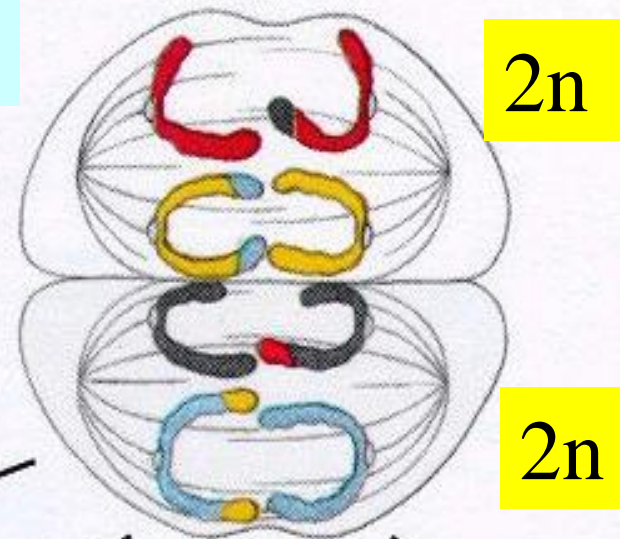
הפרדות כרומטידות
הומוגניות

תהליך המיוזה (המשך)

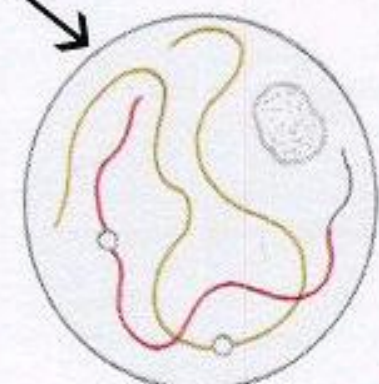
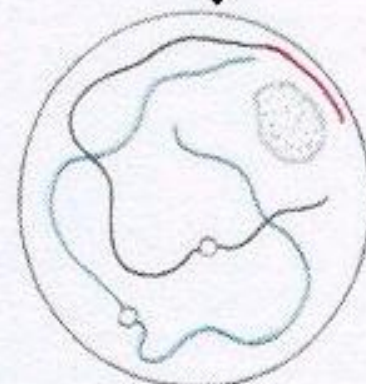
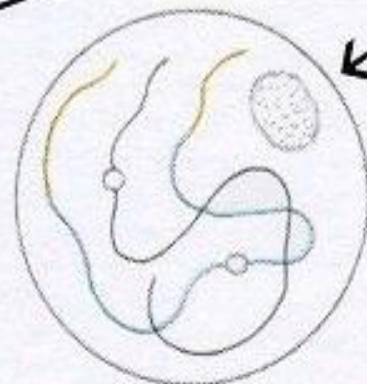
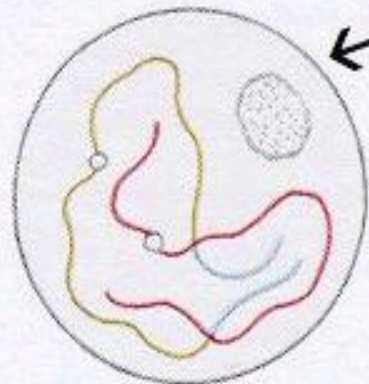
סיום חלוקת תא ראשונה
והפרדות כרומוזידות
אחיות

5

חלוקה שנייה

6

1n

1n

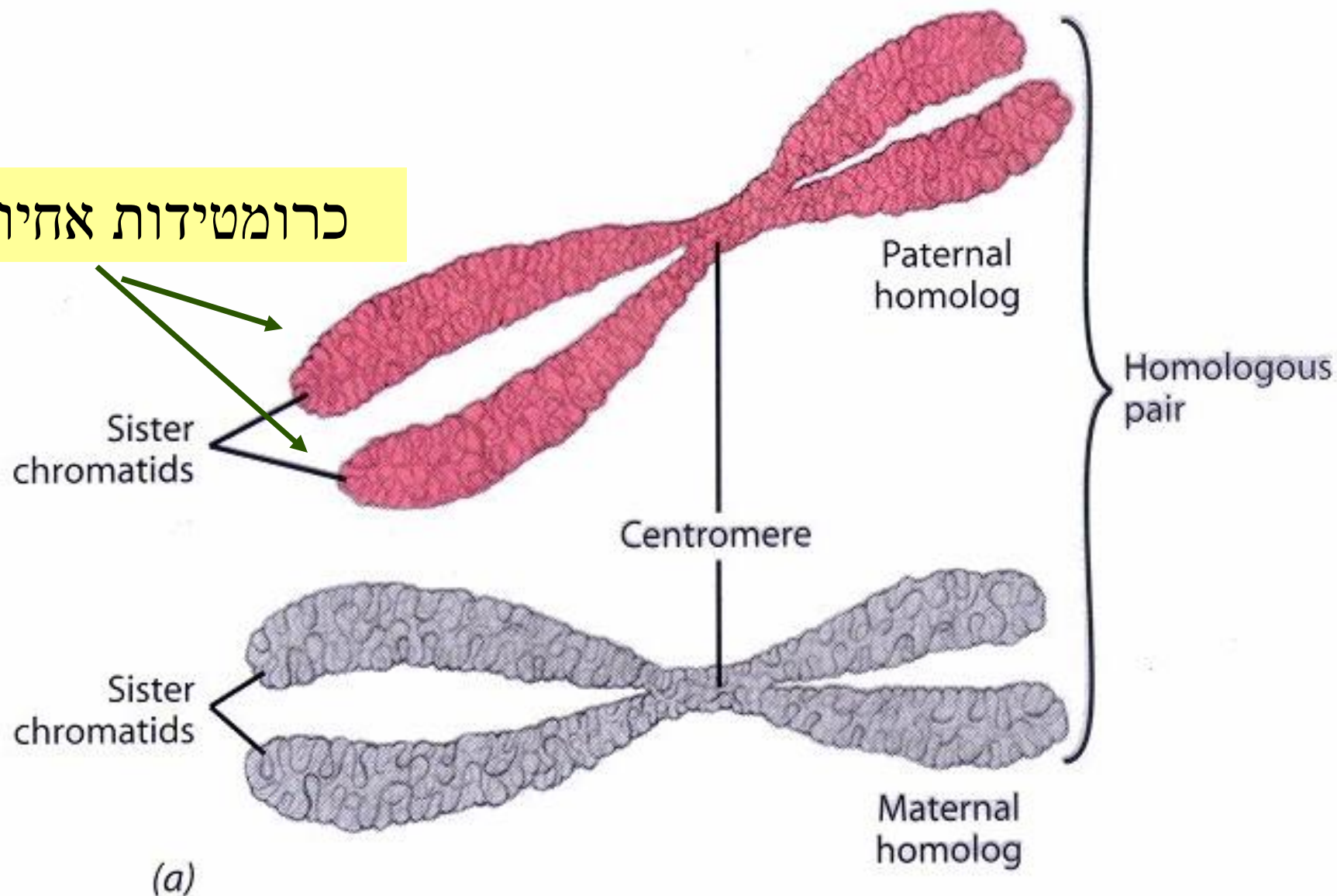
Late Telophase II

1n

1n

תהליך השחלוף בכרומוזימות הומולוגיות במהלך המיוזה

כרומוזימות אחיות

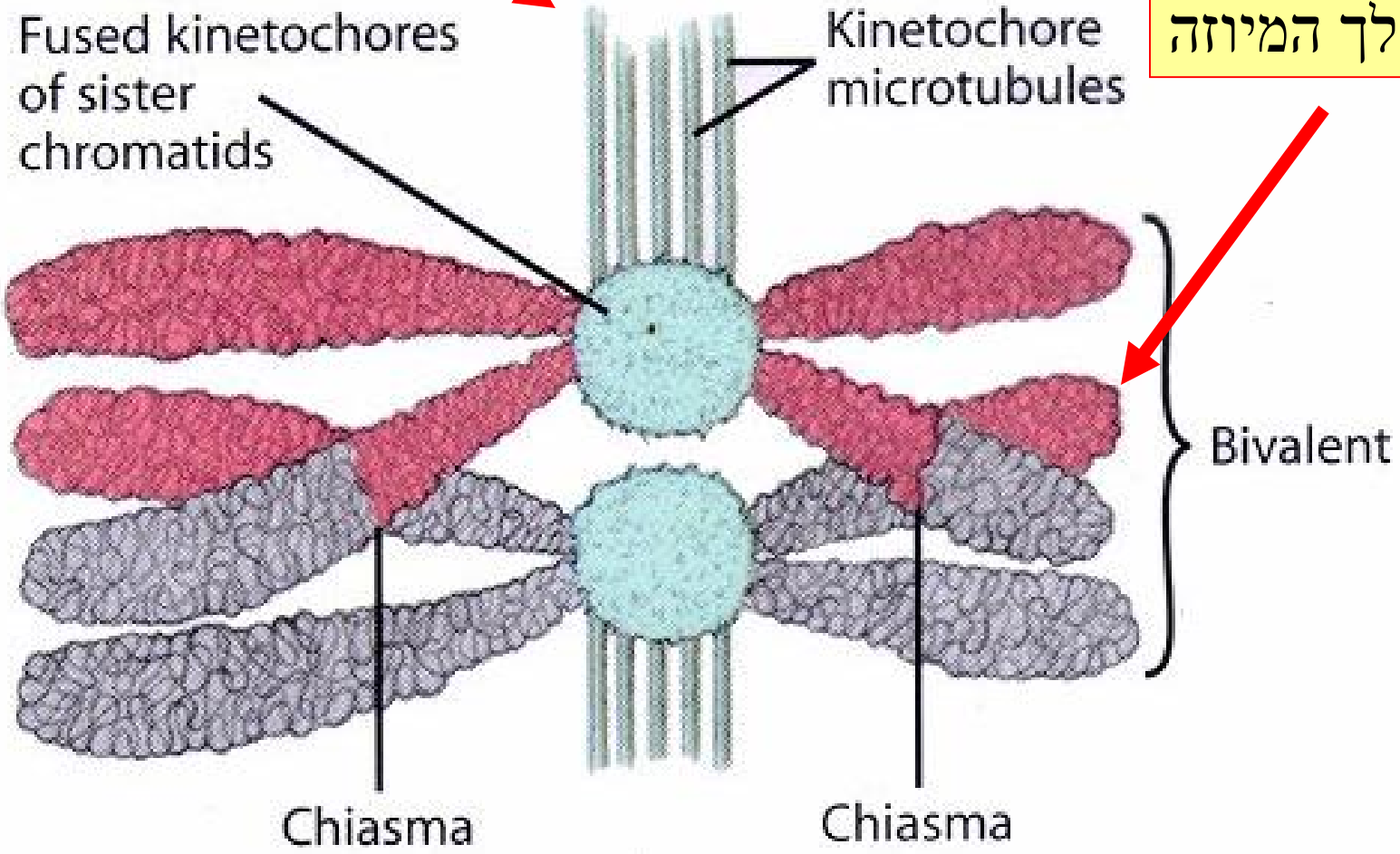

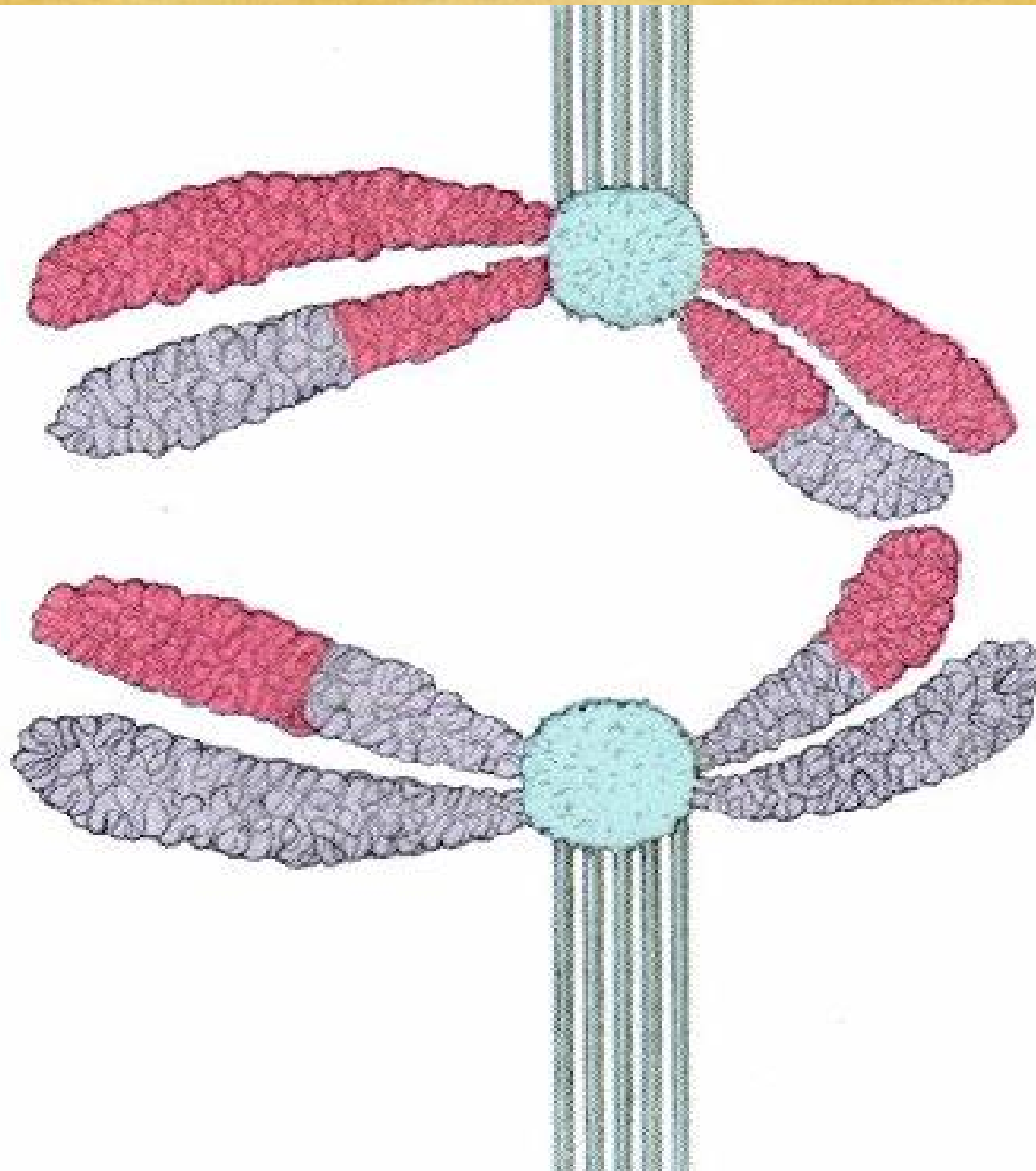
תהליך השחלוף בכרומוטידות האחיות במהלך המיוזה

סיבי הכישור

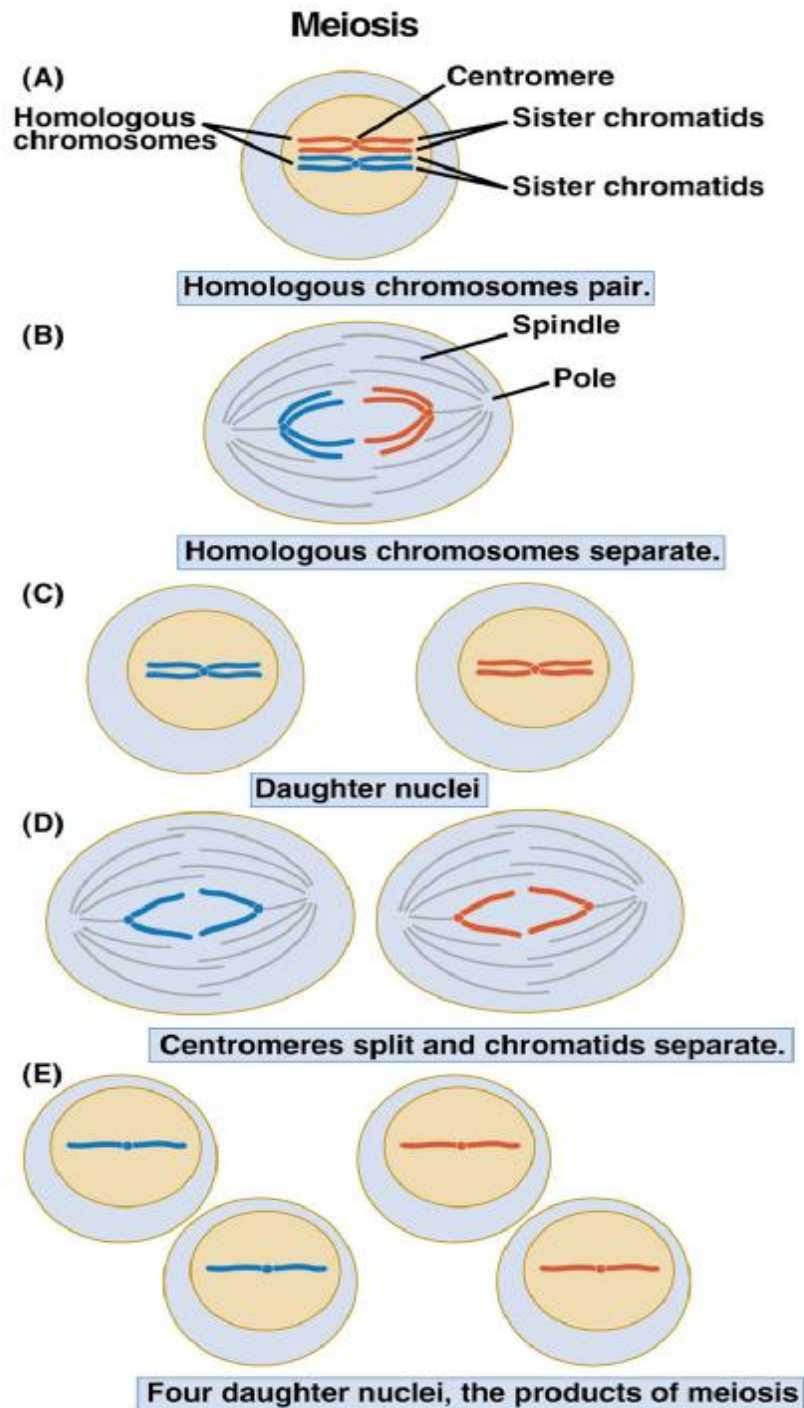
הצמדות
הכרומוטידות
האחיות
במהלך המיוזה

הפרדות הכרומוזימות האחיות במהלך המיוזה

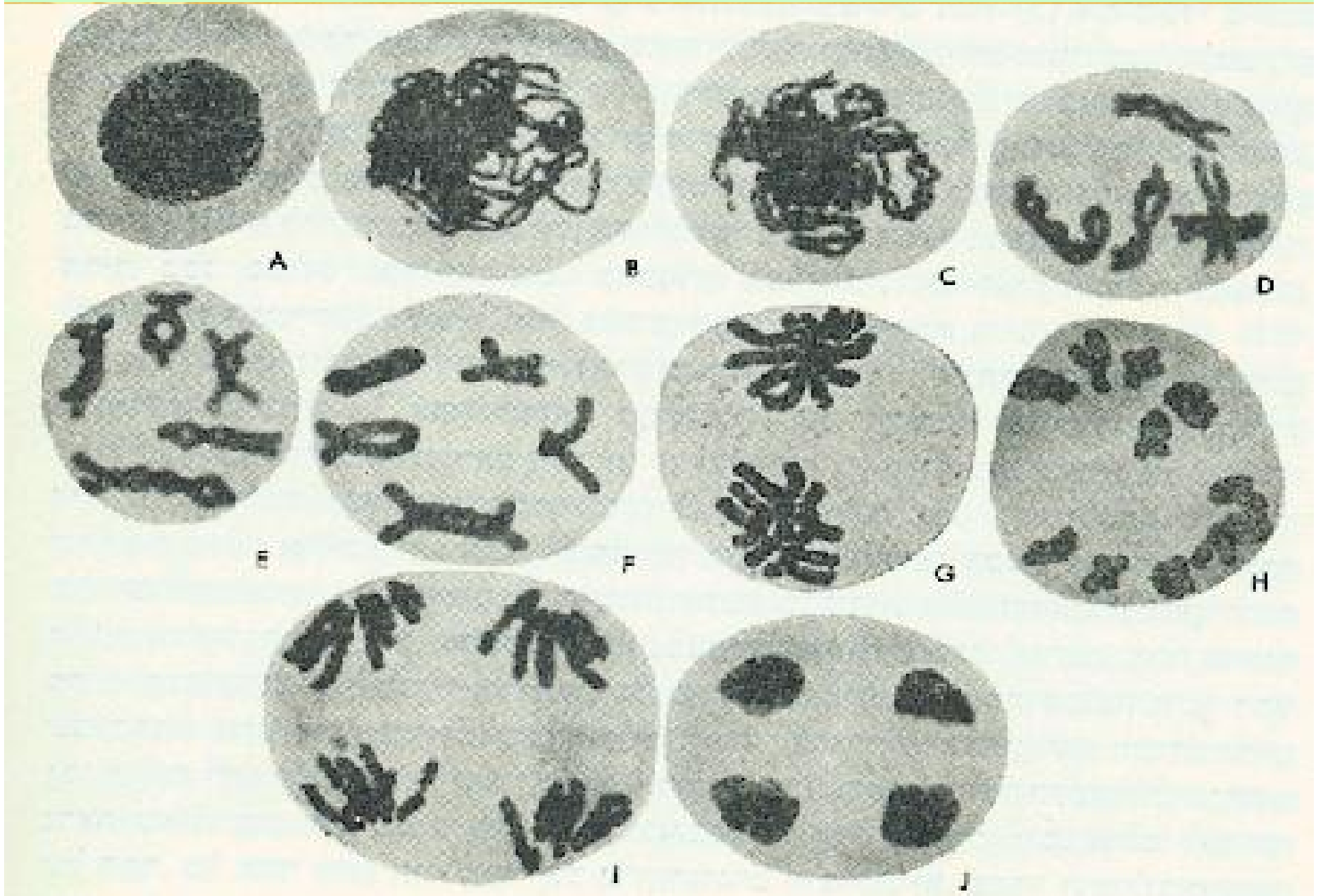
תהליך המיוזה (סיכום)

4 כרומוטידות בכל תא

2 כרומוטידות בכל תא

1 כרומוטידה בכול תא

השלבים השונים בתהליך המיוזה (בצמח ממשפחת השושנים)

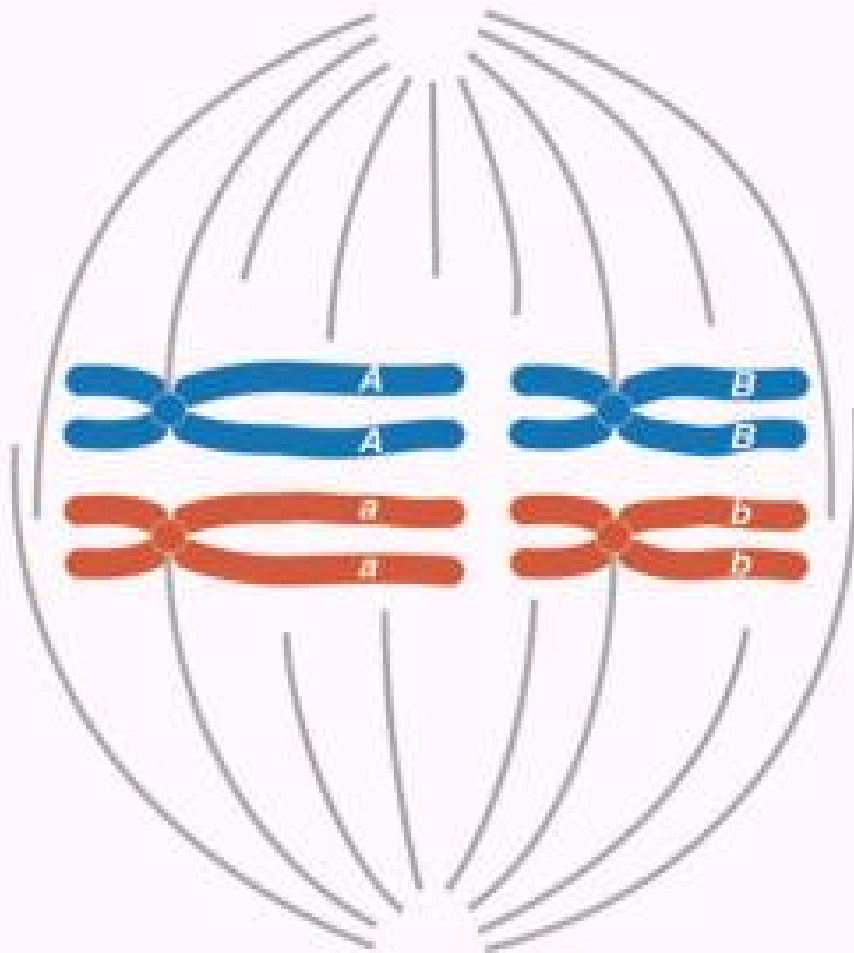

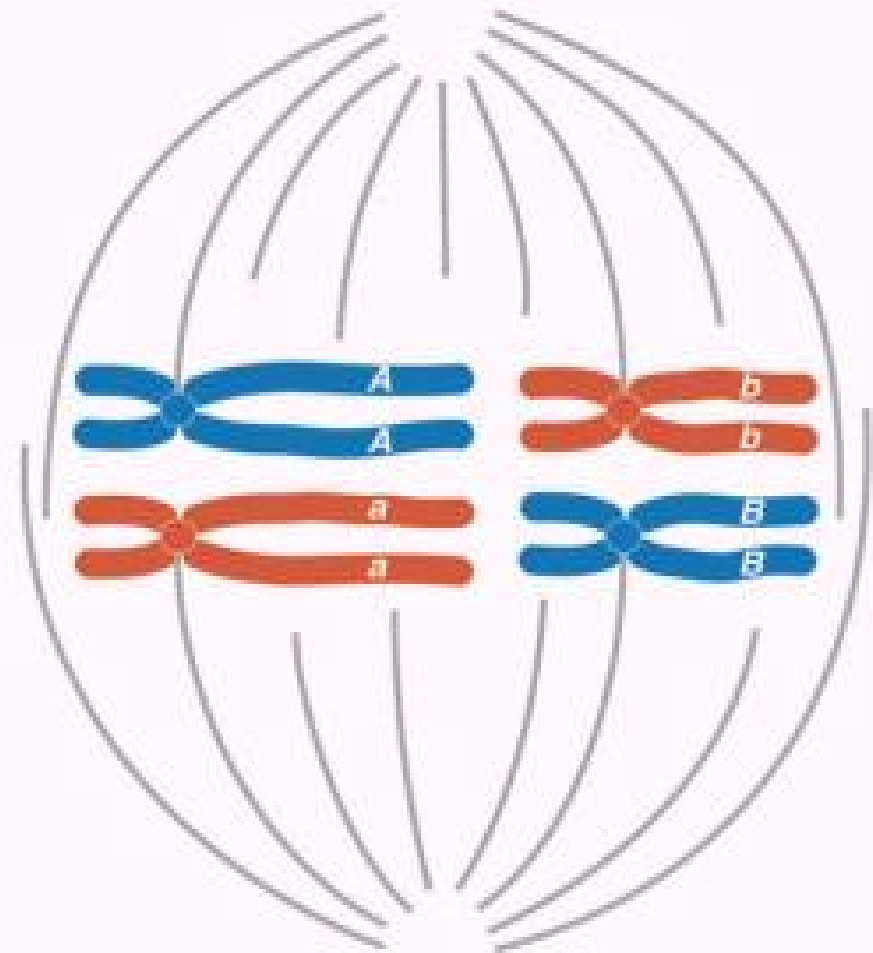
היפרדות כרומוזומים שאינם הומולוגים $N=2$

like this

like this

or

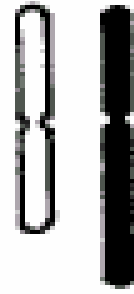
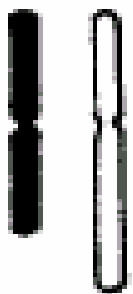
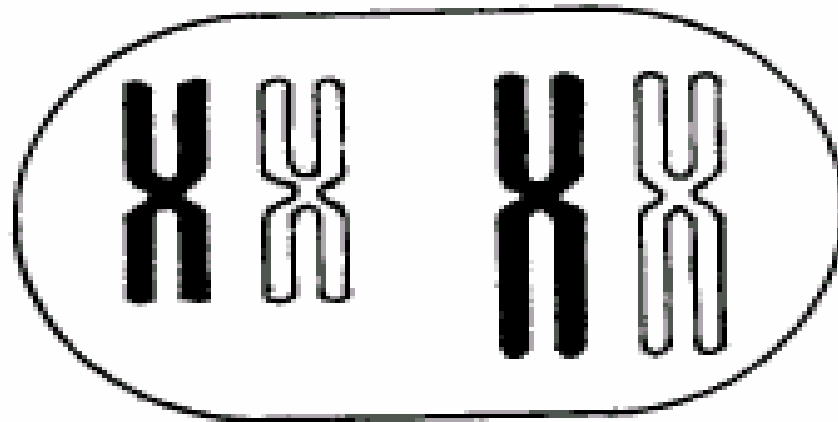
The gametes produced from this alignment are

AB : AB : ab : ab

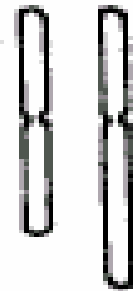
The gametes produced from this alignment are

Ab : Ab : aB : aB

היפרדות כרומוזומים שאינם הומולוגים $N=2$

צורת הפרדה
שניה

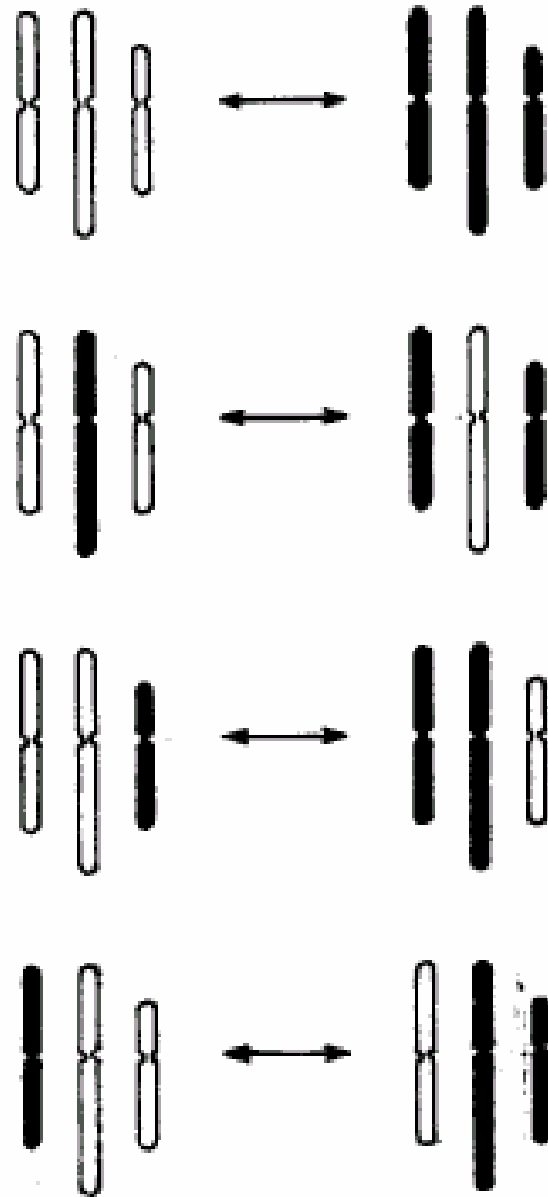

צורת הפרדה
אחת

איזר ב-4: אפסרויות הפרדות כרומוזומים בפרט שבו $n = 2$

בפרט שבו $n=3$, אפשריות ארבע צורות הפרדה, ובהתאם - שמונה גמטות שונות.

בהפרדת

כרומוזומים

שאינם

הומולוגים

כאשר $N=3$

נוצרות

שמונה

גמטות שונות

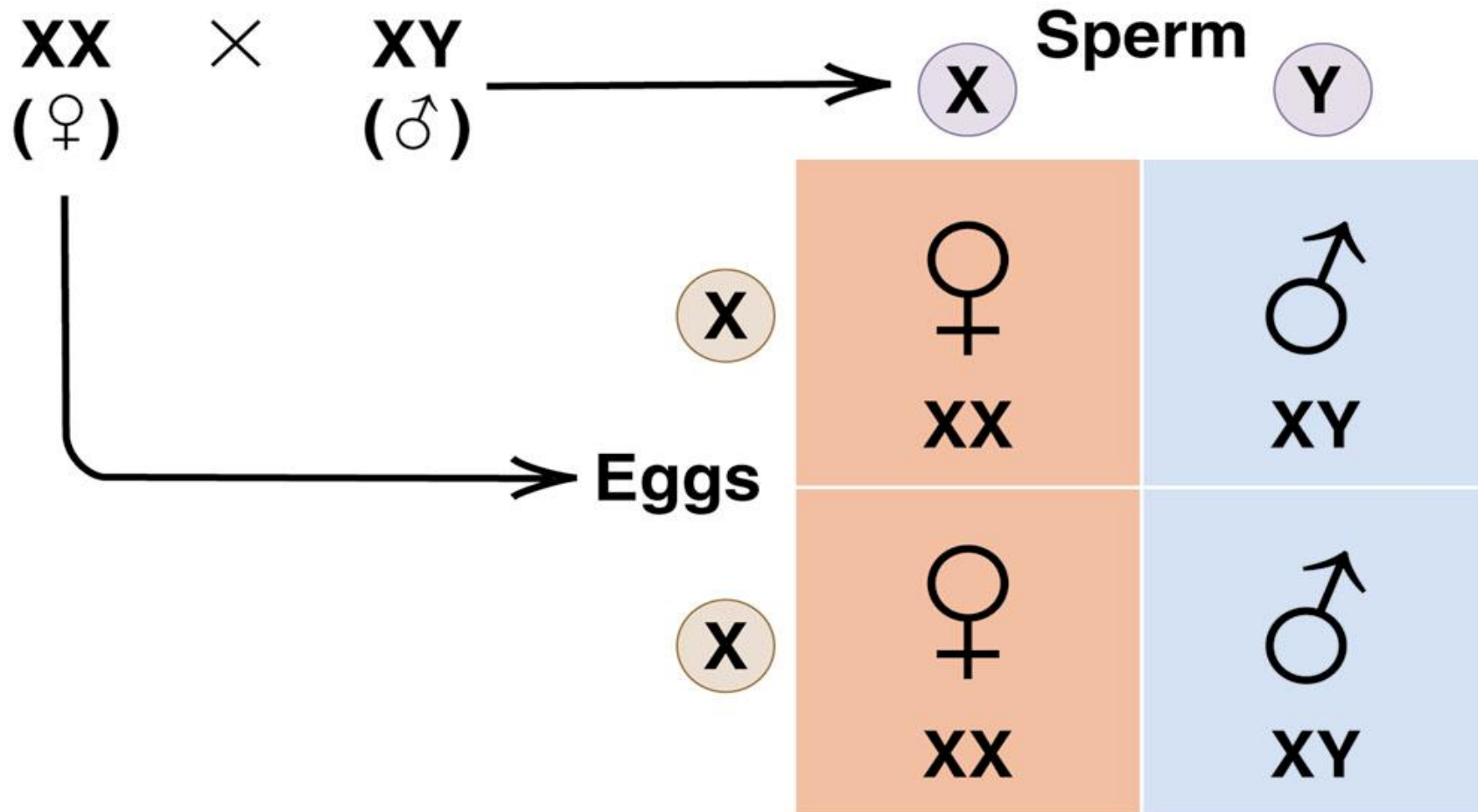
$$8=2^3$$

תאומים זהים ושאינם זהים

היחס בין זכרים לנקבות שווה מבחינה הסתברותית.

The female (♀) to male (♂) ratio is 1:1.